

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Posteriores Libros Septem De Habituali Gratia, Sanctificatione
Hominis, Ac Merito

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1621

Cap. VII. Utrum actum ad gratiam disponentem supernaturalem esse, &
ab auxilio gratiæ elici oporteat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94104)

Actus fidei vel spei cum sacramento non sufficit ad gratiam obtinendam.

& in sess. 6. cap. 4. definit. At vero respectu sacramenti proxima dispositio erit, quæ in illo, & per illud gratiam impetrat, etiam si per se spectata remota, & imperfecta sit. Et nihilominus poterit esse alia dispositio imperfecta, & remota, etiam respectu sacramenti, tamen fidei actus, vel spei, est aliqua dispositio, & cum sacramento etiam non sufficit, ut videbimus: imò neque aliqua attritio ita imperfecta, ut propositum absolutum mutandi vitam non includat, ut in materia de Pœnitent. ostensum est. Denique ex modo, ac ordine, quo Concil. Trident. cap. 6. describit dispositionem ad iustitiam, manifestum est, aliquam esse adeo imperfectam, ut etiam cum sacramento ad iustificacionem non sufficiat. Quia vero ordo ad sacramentum est ex sola institutione, ordo vero ad iustificacionem per se spectatam est quasi ex natura rei, ideo absolute, & simpliciter dispositio proxima dicitur, quæ sufficit ad gratiam obtinendam per se, & sine sacramento, & omnis alia dicitur remota, & ita semper loquimur, quoties simpliciter, & sine alia declaratione his verbis utemur.

Modus loquendi in hac dubitatione servandus.

Adhuc verò, ut & usus verborum simplicior, magis fine & quiocatione sit, & distinctio inter membra, ac sufficientia diuisionis magis innotescat, sub distinctionem quandam in membris illis adnotare oportebit. Nam proxima dispositio esse potest vel ad æquata, & integra, vel partialis tantum. Priori modo dispositio proxima non est simplex actus, sed ex pluribus coalescit, nam sicut iustitia integra collectionem includit plurium habituum, & virtutum infusarum, ita dispositio ad iustitiam proximam, & ad æquata plures actus includit, nimirum, fidei, spei, amoris, & pœnitentiæ, ut colligitur ex Concilio Trident. dicto cap. 6. & 7. & canon. 3. & in sequentibus late dicendum est. Vnde fit, ut quilibet illorum actuum possit dici dispositio proxima non integra, sed quasi partialis. Proxima quidem, tum quia unusquisque illorum actuum per se, & proxime est necessarius ad iustitiam obtinendam, tum etiam quia unusquisque illorum comparatus ad suam propriam virtutem est per se sufficiens, ac proxima, & necessaria dispositio, nimirum actus fidei ad infusionem habitus fidei, actus spei ad suum habitum, actus vero amoris, vel contritionis ad infusionem gratiæ, & charitatis, & consequenter etiam aliorum donorum. Partialis vero, quia nulla illarum sine aliis sufficit ad iustitiam veram, quæ in gratia sanctificante, & charitate consistit, obtinendam, ut postea videbimus. Vnde ulterius est notanda differentia inter illos simplices actus, ex quibus illa integra dispositio confurgit, quod seruant inter se ordinem generationis, & præsuppositionis, quæ aliquando etiam cum prioritate durationis esse potest: nam actus fidei supponitur spei, & uterque actus contritioni, unde fieri potest, ut actus fidei, & spei tempore antecedant charitatem, & veram, ac propriam iustificacionem, & sub eâ ratione, & appellatione solent inter dispositiones remotas, & imperfectas computari, & ita nobis est de illis loquendum, ut ab hæreticis etiam in verbis longius recedamus, actus vero contritionis, vel amoris præsupponit alios actus, & est quasi forma complens integram dispositionem proximam, quæ semper habet veram iustificacionem inseparabiliter coniunctam, & ideo quasi per antonomasiam vltima dispositio ad gratiam appellatur.

Subdistinctio dispositionis.

Atque hinc etiam dispositio remota duplex distingui potest. Vna est, quæ per se nec ad iustitiam totam habitualement, nec ad aliquem habitum eius proxime, ac sufficienter disponit extra sacramentum, & seclusis privilegiis, ut est dolor imperfectus, de peccatis, vel amor Dei imperfectus, vel in vniuersum omnes actus virtutum moralium elemosynæ, & similes, alia vero est, quæ licet ad totam iustitiam remote tantum, seu inchoatiue disponat, ad aliquam eius partem, seu virtutem disponit proxi-

Partialis dispositio descriptio.

ma, sicut de actu fidei, & spei diximus. Vnde fit, ut prior dispositio remota non sit per se, ac simpliciter necessaria, sicut est posterior. Et ratio est, quia actus fidei, & spei per se habent ordinem ad gratiam sanctificantem, sunt enim fundamenta, seu inchoationes eius, & ideo talis dispositio, licet in prædicto casu remota sit, nihilominus est per se necessaria. Aliæ vero dispositiones remotæ non ideo præcedunt, quia per se, & ex parte ipsius gratiæ necessariae sunt, sed quasi ex naturali modo procedendi hominis, cuius motio diuinæ gratiæ se se accommodat: est enim naturale homini ab imperfecto ad perfectum procedere, & ideo priusquam ad perfectam conuerfionem perueniat, paulatim per imperfectos actus procedit. Et hic est ordinarius modus procedendi in tota serie dispositionum ad iustificacionem, vti illam describit Concilium Tridentinum in dicto cap. 6. quamuis possit Deus subito iustificare hominem, disponendo illum perfecte sine his remotis dispositionibus, ut notauit D. Thomas dicta quæstion. 112. artic. 2. ad 1. & 2. & quæstion. 113. artic. 8. Quæ omnia in sequentibus capitulis ex professo tractanda, & declaranda sunt.

Contritio vel amor Dei dicitur vltima ad gratiam dispositio.

Prima ergo proprietas actus disponentis ad gratiam habitualement est, ut sit supernaturalis, seu (quod perinde est) ut sit actus ex gratia vera elicitus, ita ut sine illa fieri non possit. Hanc assercionem tradidit D. Thomas (qui in hoc sensu ait, non posse hominem præparare se ad gratiam suis viribus) q. 109. art. 6. quæstion. 112. art. 2. & 3. & q. 113. art. 3. & 7. & contra gentes ca. 149. Caietan. & Ferrari. eisdem locis, Bonauent. in 2. dist. 18. art. 2. quæstion. 1. & ibi à fortiori Gregorius, & Capreolus, & Marilius q. 18. art. 3. Latius vero traditur à recentioribus Theologis, Dried. de Captiuit. & redempt. gener. hum. tract. 4. cap. 2. p. 2. illius, & libro de Concord. c. 3. Ruard. art. 6. & 7. Bellarmin. libr. de Grat. & liber arbit. cap. 5. Vega libr. 6. in Tridentin. cap. 3. & sequentibus, & in Opusc. de Iustificat. quæstion. 8. & sequentibus, Soto libr. 2. de Natur. & grat. cap. 1. & 13. & in 4. dist. 14. quæstion. 2. Potestque assertio intelligi tam de dispositione proxima, quam de remota, & de utraque accipienda est. Et de proxima quidem res est nota, eius tamen fundamenta fumenada sunt ex dictis in lib. 2. de necessitate gratiæ ad actus pietatis, & in Prologomen. 3. ubi contra Semipelagianos diximus, initium salutis non esse ex nobis, sed ex gratia, quod in lib. 4. cap. 15. & sequentibus latius prosecuti sumus. Ex priori enim loco tale concluditur argumentum, proxima dispositio ad gratiam habitualiter in actibus fidei, spei, charitatis, & pœnitentiæ, prout necessarii sunt ad salutem, continetur, ut in discursu huius libri ostendemus, sed illi actus sunt supernaturales, & sine gratia fieri non possunt, ut in dicto lib. 4. ostensum est, ergo actus disponentes proxime ad gratiam, seu iustificacionem, supernaturales, & ex gratia esse debent. Ex altero vero loco non minus efficax argumentum sumitur, quod in sequenti puncto declarabimus.

Remota dispositio duplex.

Præterea actus disponens ad gratiam remota duplex distingui potest. Vna est, quæ per se nec ad iustitiam totam habitualement, nec ad aliquem habitum eius proxime, ac sufficienter disponit extra sacramentum, & seclusis privilegiis, ut est dolor imperfectus, de peccatis, vel amor Dei imperfectus, vel in vniuersum omnes actus virtutum moralium elemosynæ, & similes, alia vero est, quæ licet ad totam iustitiam remote tantum, seu inchoatiue disponat, ad aliquam eius partem, seu virtutem disponit proxi-

Partialis dispositio descriptio.

ma, sicut de actu fidei, & spei diximus. Vnde fit, ut prior dispositio remota non sit per se, ac simpliciter necessaria, sicut est posterior. Et ratio est, quia actus fidei, & spei per se habent ordinem ad gratiam sanctificantem, sunt enim fundamenta, seu inchoationes eius, & ideo talis dispositio, licet in prædicto casu remota sit, nihilominus est per se necessaria. Aliæ vero dispositiones remotæ non ideo præcedunt, quia per se, & ex parte ipsius gratiæ necessariae sunt, sed quasi ex naturali modo procedendi hominis, cuius motio diuinæ gratiæ se se accommodat: est enim naturale homini ab imperfecto ad perfectum procedere, & ideo priusquam ad perfectam conuerfionem perueniat, paulatim per imperfectos actus procedit. Et hic est ordinarius modus procedendi in tota serie dispositionum ad iustificacionem, vti illam describit Concilium Tridentinum in dicto cap. 6. quamuis possit Deus subito iustificare hominem, disponendo illum perfecte sine his remotis dispositionibus, ut notauit D. Thomas dicta quæstion. 112. artic. 2. ad 1. & 2. & quæstion. 113. artic. 8. Quæ omnia in sequentibus capitulis ex professo tractanda, & declaranda sunt.

Contritio vel amor Dei dicitur vltima ad gratiam dispositio.

Præterea actus disponens ad gratiam remota duplex distingui potest. Vna est, quæ per se nec ad iustitiam totam habitualement, nec ad aliquem habitum eius proxime, ac sufficienter disponit extra sacramentum, & seclusis privilegiis, ut est dolor imperfectus, de peccatis, vel amor Dei imperfectus, vel in vniuersum omnes actus virtutum moralium elemosynæ, & similes, alia vero est, quæ licet ad totam iustitiam remote tantum, seu inchoatiue disponat, ad aliquam eius partem, seu virtutem disponit proxi-

ma, sicut de actu fidei, & spei diximus. Vnde fit, ut prior dispositio remota non sit per se, ac simpliciter necessaria, sicut est posterior. Et ratio est, quia actus fidei, & spei per se habent ordinem ad gratiam sanctificantem, sunt enim fundamenta, seu inchoationes eius, & ideo talis dispositio, licet in prædicto casu remota sit, nihilominus est per se necessaria. Aliæ vero dispositiones remotæ non ideo præcedunt, quia per se, & ex parte ipsius gratiæ necessariae sunt, sed quasi ex naturali modo procedendi hominis, cuius motio diuinæ gratiæ se se accommodat: est enim naturale homini ab imperfecto ad perfectum procedere, & ideo priusquam ad perfectam conuerfionem perueniat, paulatim per imperfectos actus procedit. Et hic est ordinarius modus procedendi in tota serie dispositionum ad iustificacionem, vti illam describit Concilium Tridentinum in dicto cap. 6. quamuis possit Deus subito iustificare hominem, disponendo illum perfecte sine his remotis dispositionibus, ut notauit D. Thomas dicta quæstion. 112. artic. 2. ad 1. & 2. & quæstion. 113. artic. 8. Quæ omnia in sequentibus capitulis ex professo tractanda, & declaranda sunt.

CAPVT VII.

Utrum actum ad gratiam disponentem, si per naturalem esse, & auxilio gratiæ elici oporteat.

PRIVS quam ad explicandos singulos actus ad gratiam habitualement disponentes descendamus, Ordinem generatim explicandæ sunt aliquæ conditiones, seu proprietates illis communes. Quoniam vero fere omnes illæ dicuntur habitudinem ad proximum principium talium actuum, ideo simul de illo dicemus, maxima tamen breuitate, quia in libro 2. 3. & quinto, omnia fere, quæ hic desiderari possunt, tractata sunt.

Prima ergo proprietas actus disponentis ad gratiam habitualement est, ut sit supernaturalis, seu (quod perinde est) ut sit actus ex gratia vera elicitus, ita ut sine illa fieri non possit. Hanc assercionem tradidit D. Thomas (qui in hoc sensu ait, non posse hominem præparare se ad gratiam suis viribus) q. 109. art. 6. quæstion. 112. art. 2. & 3. & q. 113. art. 3. & 7. & contra gentes ca. 149. Caietan. & Ferrari. eisdem locis, Bonauent. in 2. dist. 18. art. 2. quæstion. 1. & ibi à fortiori Gregorius, & Capreolus, & Marilius q. 18. art. 3. Latius vero traditur à recentioribus Theologis, Dried. de Captiuit. & redempt. gener. hum. tract. 4. cap. 2. p. 2. illius, & libro de Concord. c. 3. Ruard. art. 6. & 7. Bellarmin. libr. de Grat. & liber arbit. cap. 5. Vega libr. 6. in Tridentin. cap. 3. & sequentibus, & in Opusc. de Iustificat. quæstion. 8. & sequentibus, Soto libr. 2. de Natur. & grat. cap. 1. & 13. & in 4. dist. 14. quæstion. 2. Potestque assertio intelligi tam de dispositione proxima, quam de remota, & de utraque accipienda est. Et de proxima quidem res est nota, eius tamen fundamenta fumenada sunt ex dictis in lib. 2. de necessitate gratiæ ad actus pietatis, & in Prologomen. 3. ubi contra Semipelagianos diximus, initium salutis non esse ex nobis, sed ex gratia, quod in lib. 4. cap. 15. & sequentibus latius prosecuti sumus. Ex priori enim loco tale concluditur argumentum, proxima dispositio ad gratiam habitualiter in actibus fidei, spei, charitatis, & pœnitentiæ, prout necessarii sunt ad salutem, continetur, ut in discursu huius libri ostendemus, sed illi actus sunt supernaturales, & sine gratia fieri non possunt, ut in dicto lib. 4. ostensum est, ergo actus disponentes proxime ad gratiam, seu iustificacionem, supernaturales, & ex gratia esse debent. Ex altero vero loco non minus efficax argumentum sumitur, quod in sequenti puncto declarabimus.

Nunc

Nunc ergo solum libet ad confirmationem huius
 3. veritatis asserere singularem Concilii Tridentini hu-
 iusmodi veritatis definitionem sess. 6. can. 3. quod sic habet.
 Si quis dixerit, sine praeueniente Spiritus Sancti inspiratione,
 atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pe-
 nitentem posse, sicut oportet, et ei iustificationis gratiam confera-
 tur, anathema sit. Circa quae verba non omitam ad-
 4. uertere (erit enim pro infra dicendis necessarium) non
 fuisse scriptorem Theologum, qui canonem illu-
 5. de iustificationis gratia, prout omne auxilium, quo
 à principio ad iustitiam mouemur, comprehendit,
 interpretatus fuerit. Ea solum ratione motus, quod
 in primo, & secundo canone Concilium damnauit
 Pelagianos, unde inferit, in canon. 3. damnare Semi-
 pelagianos, tum quia alias nullum canonem contra
 Semipelagianos Concilium Tridentinum edidisset,
 tum etiam quia Pelagius non dicebat, à Deo concedi
 gratiam remissionis peccatorum propter opera pro-
 pria virtute facta, sed ipsam remissionem peccato-
 rum propria virtute hominis fieri dicebat. Semi-
 pelagiani vero dicebant, gratiam remissionis peccato-
 rum dari propter bona opera naturalia, ergo contra
 illos editus est ille canon, ergo in eo loquitur Con-
 ciliū de iustificatione tota à primo auxilio, nō de sola
 infusione gratiae habitualis. Sed absque dubitatione
 vlla Conciliū loquitur de iustificatione propria,
 quam cap. 4. describit, quod sit translatio ab statu
 peccati, ad statum filiorum Dei, & de qua in cap. 5.
 dixerat. Declarat sancta Synodus, ipsius iustificationis exor-
 dium in adultis à Deo per Iesum Christum praeueniente gratia
 sumendum esse &c. Et infra. Vt ad suam ipsorum iusti-
 ficationem disponentur, at vero translatio ab statu
 peccati non fit, nisi per infusionem iustitiae habitu-
 alis, ut idem Conciliū docet ca. 7. nec homo dispo-
 nitur ad totam iustificationem ab eius exordio, &
 principio, ut ca. 5. & 6. docet, sed gratia habitualis est,
 quae vnicuique iuxta eius dispositionem infunditur,
 ergo in eodem sensu loquitur de iustificatione in di-
 cto can. 3. alias non corresponderet definitio canonis
 doctrina prius datae in ca. 5. sed in aequiuoco laborare-
 mus. Accedit, quod in ipso canonē distinguitur
 iustificatio, seu collatio iustitiae ab actibus fidei, spei,
 & charitatis, tanquam aliquid conferendum ratio-
 ne talium actuum, & ante illos actus praeuia Spiritus
 Sancti inspiratione praecedere dicitur, ergo non
 potest Conciliū loqui de iustificatione, prout
 comprehendit omnia auxilia, quibus à principio
 mouemur.

Dico ergo ibi loqui Conciliū de propria iusti-
 ficatione, quae posita est in infusione iustitiae, qua ho-
 4. mo fit iustus: duoque docere. Vnum est, hominem
 ad illam recipiendam per actus fidei, spei, & charita-
 tis disponi, hoc enim significant illa verba, Vt ei iusti-
 ficationis gratia conferatur. Nam licet illa particula, ut,
 possit dicere habitudinem finis, si nihilominus illa in
 executione includit habitudinem dispositionis, quia
 non in alio genere ordinantur hi actus ad dictam iu-
 stificationem, tanquam media ad finem, nisi in gene-
 re causae disponentis, quia non sunt causa efficiens
 propriae, ut supra ostensum est, neque sunt causa forma-
 lis, ut supra etiam est probatum, & verba ipsa osten-
 dunt: non enim in illis dicitur dari actus illos, ut iu-
 stificent, quod posset saltem esse aequiuocum, sed dicitur.
 Vt ei iustificationis gratia conferatur. Quo loquendi
 modo aperte indicatur distinctio inter illos actus, &
 gratiam iustificationis, quae ratione talium actuum
 conferatur, ergo & est sermo de gratia habituali, & de
 causa disponente ad illam, quia nō superest alius cau-
 salitatis modus. Nam si quis dicat, actus illos etiā im-
 petrare, & mereri aliquo modo iustitiam, illae causa-
 litates, vel non distinguuntur à dispositiua, vel illam
 supponunt, eamque per diuersas habitudines rationis
 declarant, ut postea videbimus. Et ideo canon ille
 quoad hanc partē, & de gratia habituali, & de dispo-
 sitionis ad illam intellectus est à ceteris Theologis,
 pars 3.

qui post illum scripserunt, quos ego viderim. Alterū
 dogma à Concilio directe definitum est, illos actus
 factos, sicut oportet, ut homines ad talem gratiam
 disponent, fieri non posse sine Spiritus Sancti prae-
 ueniente inspiratione, eiusque adiutorio, ac proinde
 dispositionem illam debere esse supernaturalem, &
 ex gratia Spiritus Sancti, quod nunc nos intendimus.
 Et ita respondet optime canon ille doctrinae cap. 5.
 eiusdem Concilii, ut in eodem in margine designa-
 tur, ubi expresse videtur Conciliū verbo, disponentur,
 utique ad suam ipsorum iustificationem, & illius dispo-
 sitionis initium docet, sumendum esse à diuina gratia,
 & vocatione.

Vnde facile excluditur motium alterius expo-
 sitionis: concedo enim, canone illo percelli Semipe-
 5. lagianos, non quia Conciliū de iustificatione in illo
 sensu pro collectione omnium auxiliorum, seu mu-
 tationum loquatur, sed quia loquendo de ultimo
 termino iustificationis, ut ita dicam, qui est infusio
 iustitiae, docet, unde sumatur initium dispositionum
 ad talem iustificationem, in quo initio Semipelagia-
 ni errabant, dicentes, sumendum esse ab aliquo ope-
 re solius liberi arbitrii, Conciliū autem definit, su-
 mendum esse à praeueniente gratia, ut in cap. 5. fusi-
 declarauerat. Et ita hic canon Concilii Tridentini op-
 time etiam correspondet canoni 6. Concilii Arau-
 ticani, ubi idem error Semipelagianorum damnatur.
 Adde vero simul per illum canonem refelli Pelagia-
 nos, non quia Pelagius non confiteretur, remissionē
 peccatorum à Deo fieri, hoc enim falsum est, nam ut
 in Prolegom. 5. c. 2. ostendi, etiam remissionem hanc
 à Deo donari, etiam sub nomine gratiae remissionis
 peccatorum, fateretur: sed damnatur in illo canone
 tum quia non agnoscebat talem remissionem pecca-
 torum, quae fiat per internam renouationem, & fan-
 ctificationem, ut ibidem dixi, & sumi potest ex can. 3.
 Concilii Mileuitani: tum etiam quia dicebat, illam
 gratiam remissionis peccatorum per actus solius li-
 beri arbitrii viribus factos obtineri, imo illis deberi,
 quod Conciliū etiam in illo canone directe, & prin-
 cipaliter damnat. De Semipelagianis vero incertum
 est, an asseruerint, hominem suis viribus solis posse se
 disponere ad gratiam, vel remissionem peccatorum,
 quia non negarunt internas inspirationes, & auxilia
 vera, & supernaturalia, sed in hoc errabant, quod
 haec supponebant libero arbitrio, cui initium salutis
 tribuebant, ut in eodem Prolegomen. c. 16. visum est:
 ibi tamen reddimus probabile esse, illos asseruisse
 posse hominem suis viribus se proxime disponere ad
 iustificationem, & remissionem peccatorum, quod
 si ita est, eorum sententia etiam quoad hanc partem
 in dicto canone damnata est. Obiici vero potest con-
 tra hanc censuram, quia multi Catholici Theologi
 post illam definitionem contrarium docuerunt, de
 quare statim dicemus.

Secundo principaliter probanda est assertio de di-
 6. spositione ad gratiam habitualement, etiam remota, v-
 tramque enim dispositionem comprehendit assertio De remota
 indefinite proposita. Probatur autem primo ex prin-
 cipio posito, & probato in lib. 1. ad singula opera pia, probatur as-
 & ad salutem aeternam conducentia esse necessariam tertio.
 gratiam veram, & supernaturalem, nam omnis di-
 spositio ad gratiam, etiam remota, conducit aliquo
 modo ad vitam aeternam, & est opus pietatis, ut per
 se notum est, & ostendi potest numerando actus, in
 quibus potest haec dispositio remota consistere, pro-
 ut illos recenset Conciliū Tridentinum sess. 6. ca. 6.
 ex quo loco haec pars manifeste confirmatur, & ex
 sess. 14. cap. 4. ubi etiam attritionem, quae de se est re-
 mota tantum dispositio ad gratiam, docet Conciliū,
 esse ex Spiritus Sancti impulsu animam mouentis. I-
 rem probatur ex Concilio Arausico. cap. 3. & sequen-
 tibus, & praesertim in 6. & 7. ubi ad singula opera
 conducentia ad salutem, quae magna ex parte etiam
 ab imperfectis inchoando enumerantur, docet Con-
 ciliū

5. Opposito
fundamentu
satisfit.

cilium necessarium esse impulsu, & adiutorium gratiæ. Idem sumitur ex epist. 1. Celestini ad Episc. Gall. præsertim cap. 6. 7. & 8. Et Augustin. epist. 105. & lib. 1. contr. duas epist. Pelag. capit. 19. & sequentibus; & lib. 2. c. 8. 9. & 10. & lib. 3. Hypognoftic. ca. 3. ubi varia Scripturæ testimonia congerit; & idem probant omnia, quæ contra Semipelagianos in libro de Prædest. Sanctior. docet. Nam initium illud salutis, quod Semipelagiani libero arbitrio soli tribuebant, aliquis dispositio proxima, saltem ad gratiam auxiliantem, esse credebatur. Vnde necessarium erat, ut ad gratiam habitualement saltem esset dispositio remota, & è conuerso si aliqua dispositio ad gratiam, saltem remota, esset naturalis, per illam pararetur via ad propinquas dispositiones, ac subinde initium iustificationis in liberum arbitrium reduci posset. Omnia ergo, quæ probant contra Semipelagianos, naturalem actum non esse dispositionem proximam ad aliquam gratiam actualem, probant, non posse esse dispositionem remotam ad habitualement, quia cum non procedatur in infinitum, non potest dispositio aliqua esse remota ad formam gratiæ, quin sit proxima dispositio ad aliam priorem gratiam, vel perfectiorem, ac propinquiorem dispositionem ad eandem habitualement gratiam. Ergo iuxta Catholicam doctrinam omnis dispositio ad gratiam habitualement, siue propinqua, siue remota opus est gratiæ, ut ita simpliciter de omni dispositione verum sit, quod secundum 70. dicitur Proverb. 8. *Preparatur voluntas à Domino*, quod vniuersum, & de omni præparatione vtili ad salutem exponit Concilium Arausic. canon. 4. & August. lib. 2. contra duas epist. Pelag. c. 9. & lib. 4. capit. 6. & in Enchirid. cap. 32. & optime in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 16. & 17.

7. Denique ratio vtriusque parti communis est, quia dispositio debet esse proportionata formæ, ad quam proxime disponit, ergo esse debet eiusdem ordinis cum illa, alias non posset cum illa proportionem habere, ergo cum forma gratiæ supernaturalis sit, dispositio proxima ad illam supernaturalis esse debet. Rursus si ad illam dispositionem proximam datur alia, quæ respectu gratiæ sanctificantis sit remota, respectu vero illius proxime sit immediata, etiam illa futura est eiusdem ordinis, ut seruet proportionem, ergo illa etiam esse debet supernaturalis, ergo idem erit de quacunque alia dispositione ad supernaturalem dispositionem, donec perueniatur ad primam dispositionem supernaturalem, quæ sine præuia dispositione supernaturali fiat. Ad illam enim non poterit præuia dispositio postulari, nam illa non erit supernaturalis, quia in illo ordine est prima, antequam non datur prior, inferioris autem ordinis esse non potest, ut ratio facta probat. Confirmatur hæc ratio, quia eiusdem agentis, cuius est inducere formam propriam, & principali virtute, est etiam disponere, & præparare subiectum ad illam eadem principali virtute, inchoando, & perficiendo dispositionem à principio usque ad finem, ut in naturalibus agentibus constat, sed Deus, ut auctor supernaturalis, est principalis auctor gratiæ, ergo ipse etiam sub eadem ratione est principalis auctor disponens hominem ad illam recipiendam secundum omnem dispositionem tali formæ proportionatam. Tandem potest hoc magis theologice confirmari, quia omnis dispositio moralis, quæ ex parte hominis exhibetur ad recipiendum aliquod donum à Deo, includit aliquam vim impetrandi, vel merendi de congruo illud donum à Deo, sed tale meritum, vel impetratio alicuius doni gratiæ non potest haberi sine gratia, ut in li. 2. & 4. contra Semipelagianos late ostensum est, ergo nec dispositio illa potest sine gratia fieri. Consequentia est euident, Maior quoad impetrationem sumitur ex modo loquendi Concilii Tridentini sess. 14. capit. 4. & ex terminorum explanatione videtur nota, quia impetrare non est aliud, nisi mouere, & inducere alium ad aliquid dandum,

siue illam ductio precibus, siue officiis, aut beneficiis, vel obsequiis fiat, sed hoc fit per moralem dispositionem, ut per se patet, ergo. De merito autem res est magis controuersa, de quo in libro vltimo dicemus.

Sed quæret aliquis, quam sit certa hæc assertio? Et ratio debitandi est, quia multi Scholastici contrariū docuerunt, vnde videtur res fuisse opinionem tantum constituta. Assumptum patet ex Scoto, Gabriele, Durando, Caietano, Vega, Soto, & aliis, quos in 1. p. lib. 2. de Prædest. cap. 6. num. 46. & latius cap. 7. n. 5. & sequentibus, & tom. 4. 3. partis, disp. 3. sect. 6. & disp. 5. sect. 2. retuli. Qui auctores omnes dispositionem remotam ad gratiam sanctificantem esse posse naturalem & sine gratia fieri posse concedunt: aliqui vero eorū etiam ad dispositionem proximam sermonem extendunt. Dico tamen de dispositione proxima assertionem esse de fide, nam de Concilio Tridentino est satis expresse definita, & in prioribus Conciliis, & Patribus, imo & in Scriptura sufficienter tradita, & positae erat, nimirum, eos actus, qui esse possunt dispositiones ad iustificationem, & remissionem peccati mortalis, sine gratia fieri non posse. Et ita in hoc nulla est dubitatio, nec controuersia inter Theologos modernos: aliqui vero ex antiquis in hoc lapsi sunt, quos exculare non possumus ab errore materiali, excusantur autem à formali hæresi, quia non sunt loquuti ex pertinacia contra doctrinam Ecclesiæ, sed quia putarunt, antiquam doctrinam de necessitate gratiæ ad bene operandum, sicut oportet, sufficienter intelligi de actu, prout est meritorium de condigno, & de quacunque gratia, vel gratiæ acceptionis, vel specialis prouidentiae, vel alia simili.

Idemque dicendum videtur de dispositione remota, ut patet ex supra dictis li. 2. & 4. contra Semipelagianos. Quia in illa definitione contra illam hæresim hæc assertio virtute continetur. Nam, ut paulo antea inferebamus, non potest aliqua esse dispositio remota ad habitualement gratiam, nisi sit dispositio propinqua ad aliquam perfectiorem dispositionem, & infusioni habitus proximiorē, sed contra illi errorem definitum est, non posse hominē suis viribus naturalibus aliquid facere, quo aliquod auxilium gratiæ impetret, vel ad illud se disponat, quia alias posset principium gratiæ, & salutis esse ex libero arbitrio, ergo in illa definitione virtute continetur, non posse hominē per actum mere naturalem se disponere, etiam remote, ad habitualement gratiam recipiendā. Propter quod aliqui graues Theologi contrariam sententiam hæresim damnant sine cunctatione, vel limitatione. Ego vero inuenio expressam definitionem vniuersalem damnantem illam sententiam sub nomine dispositionis, sed sub nomine meriti, vel impetrationis, vel aliis verbis æquivalentibus, & posset quis dicere, dispositionem remotam latius patere, & cum minori ratione causæ etiam per accidens saluari posse: tum etiam quia video Theologos fere omnes sine scrupulo vti illo modo loquendi, ut patet non solum ex Scoto, Gabriele, Durando, & aliis sæpe citatis supra li. 4. c. 12. & lib. 2. de Prædest. c. 7. sed etiam ex Richardo in 2. d. 22. ar. 1. q. 2. ubi dispositionem remotam, & indirectam vocat, & in dist. 44. ar. 1. q. 3. vocat dispositiones valde remotas ad illuminationem fidei, quas infidelis per bona opera naturalia habere potest. Quam sententiam refert, & probat Nico. Orbel. in 3. d. 29. Caietanus etiam 1. 2. q. 109. ar. 6. vocat illam dispositionem non simpliciter, sed quantum est ex parte sua ubi etiam Medina dub. seu q. 3. in concl. 3. dicit, opus bonum factum ex facultate naturæ propriæ non esse dispositionem ad gratiam, addit vero exemplum mirabile, dicens. *Sid est veluti siccitas in ligno: ac siccitas ligni satis propria, & magna dispositio est ad ignem, & addit in concl. 4. opus moraliter bonum, & quidquid sit ex facultate natura,*

7. Communis ratio proxima & remota dispositio.

Confirmatio philosophica.

Theologice confirmatur.

C A P V T VIII.

Vtrum actum, quo se homo ad gratiam disponit, à libero arbitrio elicitum esse necessarium sit.

turæ, licet possit dici quædam dispositio remota ad gratiam, non tamen meritum de congruo. Soto etiam libro secundo. de Natur. & grat. capitu. 3. vocat impropiam, & remotissimam dispositionem, quia non est sufficiens, nec necessaria. Opus enim in quo consistit, tale est (inquit) ut non possit non sternere viam aliquo modo ad charitatem. Neque ab hac sententia discedit in capit. 16. ubi recapitulans, quæ de dispositionibus dixerat. *Quasdam* (inquit) appellauimus remotissimas, nempe omnia opera moraliter bona, quæ naturali facultate fiunt. De quibus quia non dimanant ab speciali influxu Spiritus Sancti, dicit, non censeri proprie inter dispositiones. Durius quidem loquitur Vega libro. octauo. in Tridentinum capite nono, nam cum dixisset, dispositiones etiam remotas esse causas gratiæ, addit in ultimis verbis capitis. *Sive illæ* (vtrique dispositiones) *sint ex solis viribus nostris naturalibus, sive etiam ex auxilio Dei speciali.* Neque nomen dispositionis omnino reiicit Valentia. secundo tomo. disput. octauo, quæstione quinta puncto 4. §. secundo ad argumenta Durandi. Propter hæc ergo abscondendum semper censui ab illa graui censura quoad hanc partem, etiam si omnino verum, & certum censeam, nullam dispositionem ad gratiam, etiam remotam, fieri posse sine auxilio gratiæ specialis: nam dispositio in rigore significat veram causam, & positiuam rationem, ob quam gratia conferatur, omnem autem hanc causam, & rationem satis excludunt Concilia, cum dicunt, non præuenire nos Deum, sed ipsum nos, & non fieri ex parte nostra discretionem vnius ab alio, sed ex Deo. Cauendus ergo est omnino ille modus loquendi, quia male sonat, imo quia in sensu proprio doctrinæ Patrum, & Conciliorum repugnat.

Nulla dispositio etiam remota, ad gratiam sine auxilio gratiæ fieri potest.

10. Tandem quæri hic potest. Vtrum assertio intelligenda sit de iustificatione non solum extra sacramentum, sed etiam per sacramentum? Quod dubium non habet locum in dispositione remota respectiue, quia si dispositio sit tantum remota, etiam in ordine ad sacramentum, nemo cum illa sola per sacramentum remissionem non sufficiat, ergo multo magis id erit verum de actu naturali imperfecto, & prorsus remoto. Vnde si aliquis peccator cum tali actu solo recipiat sacramentum, eo ipso grauius peccabit: quomodo ergo talis actus potest dici dispositio ad gratiam in sacramento, etiam remota? De dispositione autem proxima dixerunt aliqui, posse interdum haberi per vires naturæ, quia si peccator debeat de peccatis propter amorem Dei naturalem cum naturali proposito absoluto cauendi peccata in futurum, iustificabitur per sacramentum baptismi, vel poenitentiae. Quam sententiam docuerunt Soto, & Cano, & (vt referunt) etiam Victoria. Est tamen falsa sententia, quam late reprobauit 3. tom. 3. partis disput. 18. sect. 3. & in 4. tom. disput. 5. sect. 1. Et eandem reiiciunt Medina. 1. 2. q. 109. art. 6. dub. 3. ad 4. & ibi Cumel. ad primam confirmationem primi argumenti. Dico ergo dispositionem ad gratiam, vt cum sacramento etiam sufficit, debere esse opus gratiæ, sicut de attritione cum sacramento poenitentiae docuit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. & generatim de dispositione etiam cum baptismo sufficere in sess. 6. c. 6. & rationes ac testimonia adducta idem confirmant, quia generaliter loquuntur, nec exceptio de iustificatione in sacramento fundamentum habet, imo repugnat Concilio Tridentino, vt dixi, & in dictis locis latius tractatum est.

* *

[ars 3.

DIXIMVS, dispositionem ad gratiam debere esse donum gratiæ, ac subinde ab aliqua gratia profectum, vnde consequenter inquirendum videbatur quæ sit illa gratia, à qua talis dispositio procedit: prius tamen, quam istam quæstionem aggrediamur, duas alias expedire oportet, à quibus illius decisio plurimum pendet. Vna est, quam nunc proponimus, nimirum, an dispositio ad gratiam sit solius gratiæ opus, vel etiam ipsius hominis? Et ratio dubitandi esse potest primo, quia prima dispositio ad gratiam fit à solo Deo in nobis per gratiam excitantem, sed opus gratiæ excitantis est opus solius Dei sine nobis cooperantibus, vt in superioribus dictum est, ergo non omnis dispositio ad gratiam est opus liberi arbitrii. Maior probatur, quia sicut in generatione ignis dispositio ad illam incipit ab initio calefactionis, ita in iustificatione peccatoris dispositio ad illam incipit ab initio iustificationis, sed hoc initium sumitur ab excitatione gratiæ, teste Concilio Trident. sess. 7. c. 5. ergo illa est prima dispositio ad gratiam. Item quia potentia per habitum disponitur ad operandum, ergo ante habitum disponitur per excitantem gratiam ad illū actū efficiendum, ad quem excitatur. Quod etiam non obscure indicat Concilium dicens. *Vt qui per peccata auersi erant. per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando, disponuntur.* Ergo per excitantem gratiam disponitur homo ad suam ipsius conuersionem, est ergo illa prima dispositio ad gratiam. Secunda ratio dubitandi esse potest, quia opus gratiæ operantis est opus solius Dei, & non liberi arbitrii, sed dispositio ad gratiam, etiam perfecta, est opus solius gratiæ operantis, ergo est à sola gratia, & non à libero arbitrio. Maior videtur nota ex terminis, quia ideo dicitur opus gratiæ operantis, quia sola gratia in illo operatur, nam quando liberum arbitrium cooperatur, iam non est gratia operans, sed cooperans. Vnde August. lib. de Grat. & liber. arbit. c. 17. ubi maxime gratiam operantem declarat, inquit. *Vt velimus, sine nobis operatur.* Minor autem est expressa Diui Thomæ 1. 2. quæstio. 111. articulo secundo. Et ratio illius est, quia in actu interiori primæ conuersionis voluntas non se mouet, sed à Deo mouetur. Tercio argumetur ab incouenienti, quia alias iustificatio esset in ex operibus, quod est contra Paulum ad Roman. 3. & 4. & sequent. Item haberet homo, vnde posset gloriari, contra eundem Paulum. 1. Corinthior. 4. Item hominem iustificari, & saluari non esset solius Dei misericordie, sed etiam hominis voluntis, contra Paulum ad Roma. 9. addita expositione Augustini in Enchiridio c. 32.

Propter hæc hæretici, licet dispositionem ad gratiam non admittant, cum tamen negare non possint aliquem actum in homine requiri ad apprehendendam iustitiam, quicunque tamen ille sit, de illo aiunt, non esse opus hominis, sed solius Dei, ac proinde vel non fieri ab homine, sed tantum in ipso recipi, cum à solo Deo immittatur, vel saltem non fieri libere, & ficiam non esse proprie opus hominis moraliter loquendo, sed solius Dei. At vero contra hos hæreticos late disputatum est in prolegom. 4. capitul. 7. & in libr. 5. capit. 4. & ideo hic breuissime rem expediam, ea solum attingendo, quæ sub propria voce, & ratione dispositionis veritatem catholicam confirmare possunt. Supponere autem oportet, sermo est nem esse de dispositione propria, quam Deus ab homine

1. Quæstio est ratione dubitandi.

Primaria ratio dubitandi.

2. ratio dubitandi.

Ultima ratio.

2. Error exploratur.

Sermo est de dispositione propria.